

K t

2032 1

821.163.6-2

119990071

COBISS •

Tone Partljič

J U S T I F I K A C I J A

(Drame iz okupirane Ljubljane)

1985

Osebe:

Može, vosovec

Črt, "

Jaki, "

Štef, komendant skupine VOS

Ančka, obveščevalka

dr. Marko, bivši ban

Markova, njegova žena

Služkinja pri Marku

Darka, dijakinja

Lovšetova, njena mati

Bajčeva, soseda

Ivek Klaničnik, dijak

Bošnar, kaplan s Št. Jošta

Karabinjer

Dijaka, ženske...

1.

Meščanske sobe. Razmetane šolske knjige. Darka in Ivek za mizo. Tudi pred njima so knjige in vezki. Darka nekaj računa, Ivek čaka na rezultat. Njej ne gre preveč od rok.

DARKA: Koliko je?

IVEK: Izračunaj!

DARKA: Če se mi pa ne izzide! Povej, no!

IVEK: Sama izračunaj!

DARKA: Krut si!

(Se muči, potem ga znenada objame in poljubi...)

DARKA: Na, tu imaš, za kezen! Zakej pa si tak... Odličnjak!

(Se poljubljata; ko se odpro vrata, skočita narazen...)

JOŽE: Oprostite! Oprostite! Kar računaj, Darka, kar računaj!

(Jože in Črto gresta prek sobe in k izhodu...)

DARKA: Spet ta.

IVEK: Kdo je?

DARKA: Naš novi podnajemnik.

IVEK: In oni drugi.

DARKA: Ne vem. Vse mi je sumljivo... Ko sva deli oglas za stanovanje, se je oglasil... Mama mu je rekla, da ne sme imeti ženskih obiskov... Zaradi mene, da ne bi kaj videla ali slišala. Kaj pa moške obiske? je vprašal. Te pa že. In zdaj hodijo k nje mu mladi fantje. Da ni...

IVEK: Kaj?

DARKA: Šj veš.

IVEK: Kaj?

DARKA: (mu šepne na uho) Buzerant...

IVEK: Daj, rajši računaj, drugače bo tvoje mama rekla, da sem za-
nič inštruktor.

DARKA: Nisi zanič... (Računa.) Kako se to krejše?

IVEK: Tako...

DARKA: Ne živce mi gre...

IVEK: "Matematika je kot poezija... Morate jo znati vzljubiti..."

DARKA: Saj, tak si ko kak profoks. Pa nisem mislila matematike.

Tega podnajemnika... ne morem prenašati... Žali me, da morava
imeti podnajemnike, da lahko zasluživa... Da hodi tu skozi ^{domo} ~~mujo~~
sobo... Fašist je.

IVEK: Kako bo fašist, saj je Slovenec.

DARKA: V Cassi d'Italia je uradnik... Tam so sami fašisti.

IVEK: Čudno... Zdi se mi, da onega, ki je bil z njim, nevidez
poznam. Z demonstracij. Ko so se topli s stražerji... ko da je bil
med komunisti...

DARKA: Ta naš podnajemnik že nima zvez s komunisti. Fašist je,
makaronar in mogoče celo buzerant.

IVEK: Darka! Daj mir! Računaj...

DARKA: Če se mi pa ne izzide.

(Računa... Potem spet klepeče.)

DARKA: Italijanov ne maram, Nemce pa imam rada... Nemci so zlati.

IVEK: Pa se ti res meša.

DARKA: Če bi ne bilo Nemcev v Maribor, bi tvoje familijske ne pri-
šle v Ljubljano.

IVEK: Saj nismo prišli, pribežali smo. Vse smo pustili tam... na
Štajerskem.

DARKA: Saj. Zato sem hvaležna Nemcem... Ko si prišel v razred, so
vse kolegice začele noreti za tabo.

IVEK: Jaz nisem nobene videl.

DARKA: Ne laži! Ti ni Maričke poslala listka s sporočilom: "Štajer-
ci bi hodil z menoj?"

IVEK: Hecala se je.

DARKA: Samo zagovarjaj jo.

IVEK: Darka, ljubica, računaj rajši!

DARKA: Še sreča, če sem zabita za matematiko. Da nisem tako pametna ko ti.

IVEK: Seveda si pametna. In jaz nič bolj ko ti.

DARKA: Če bi ne imela matematike šus, ti pa pet, bi te mama nikder ne prosila za instrukcije... In ne bi bila skupaj.

IVEK: In če boš jutri dobila šus in boš imela popravnega...

DARKA: Sam veš, da bom izdelala, ker me učiš ti... ti, moj ljubi...

(Ga spet poljublja...) Ko si prišel v razred, smo vsi mislili: Štajerc, kmet... potem pa si nam pokazal, najpametnejši si ~~///~~ v razredu, najlepši...

IVEK: Ne nori!

DARKA: Ja... Mama mi vedno pravi, da ženske ne sme pokazati moškemu, da ga ima rada, da je to slabo... Ampak, jaz ne morem pomagati, če sem... če sem tako navdušena nad tabo... Hvala Nemcem, da so zasedli tisti tvoj Maribor ...

IVEK: Še skregala se bova, če boš take stresla.

DARKA: Mi obljubiš, da se ne boš nič mešal... mislim, v vse to, napisne akcije, letaki, da ne boš metel listkov, ne boš pel internacionale... se ne boš mešal v politiko. Mi obljubiš?

IVEK: Saj vidiš, da študiram in pišem...

DARKA: Ivek, nič naju ne sme ločiti, razumeš... Jaz bi umrla...

IVEK: Zdaj naju bo ločila tvoja mama... Računaj...

(Darka spet hitro sede in računa... Ivek vzame v roke knjigo...)

LOVŠETOVA: Ivek, kaj nimate ure...?

IVEK: Jezus, policijske ure! Takoj moram domov... (Vtane.) Adijo, Darka, zbogom gospa.

LOVŠETOVA: Tudi jaz sem tekla iz trgovine... Vsi ljudje so tekli proti domu. Moj bog, kakšni časi...

DARKA: Pazi se!

IVEK: Stekel bom žez park in potem čez progo, pa bom doma...

Zbogom. (Steče.)

LOVŠETOVA: Si se kaj naučila?

DARKA: Veš, da.

LOVŠETOVA: Jutri boš vprašana?

DARKA: Ja...

LOVŠETOVA: Samo gledaš ga, ko on računa.

DARKA: Mama!

LOVŠETOVA: Darka, saj se ne učiš za mene...

DARKA: "Ampak za sebe..."

LOVŠETOVA: Le norčuj se!

DARKA: (Je pri oknu in gleda na ulico...)

LOVŠETOVA: Oni je že doma?

DARKA: Kdo?

LOVŠETOVA: Poddajnik.

DARKA: Ne... Ravno prej je odšel z nekim mladim fantom.

LOVŠETOVA: Ni mi všeč, da prihajajo na obisk fantje.

DARKA: Če si mu pa ženske prepovedala.

LOVŠETOVA: Sicer pa, glavno, da dobro plača. Vse pomladno garderobo sem ti kupila z njegovim denarjem.

DARKA: Z njegovim denarjem! S fašističnim. Urednik je v italijanski banki... Udinja se fašistom.

LOVŠETOVA: Bodi tiho... Naj se udinja, glavno, da nama plača.

Od česa bi pa živele v teh časih? In zdaj ko so povsod racije, ni slabo, če imaš v hiši kakšnega uradnika, ^{hi} ima zvezo z Italijani...

DARKA: Kaj pa lahko nama naredijo... Tudi, če bi delali preiskavo... Ne brigava se za politiko. Jaz imam zdaj čisto druge skrbi.

LOVŠETOVA: Moj bog, kake skrbi, Darka?

DARKA: Matematika. Logaritmi, Cosinus alfa. Popraviti moram šus...

LOVŠETOVA: Norica, moja.

(Na ulici zavijanje sirene, tekanje, strel, vojaške komande...)

DARKA: Moj bog, Italijani. Da ni spet racije?

LOVŠETOVA: Stopi vstran! Kaj imava medve z racijo? Zaradi policijske ure bo.

DARKA: Pa lvek! Jaz sem ga zadrževala.

LOVŠETOVA: Daj mir in pridi sem!

DARKA: Nekega starca ženejo.

LOVŠETOVA: Nekdo prihaja po stopnicah. Sedi k njigam.

DARKA: Zaradi mene je zamudil policijsko uro.

(Sede k mizi, v sobo vstopi Jože.)

LOVŠETOVA: Vi ste? Od kod pa...

JOŽE: K sreči sem bil že spodaj v veži, ko so se pripeljali Italijani.

DARKA: So koga ujeli?

JOŽE: Tisti fant, ki je bil tu pri vas... Saj nima kakih listkov ali kaj.

DARKA: Zakej?

LOVŠETOVA: Kaj pravite?

JOŽE: Tekel je čez park in pri progi so ga prijeli. Strpeli v marico.

DARKA: (Vstane, hoče k vratom.) Takoj jim moram povedat, da je inšturiral matematiko, da sem ga jaz zadrževala.

LOVŠETOVA: Kaj noriš! Nikamor ne pojdeš!

DARKA: Jaz sem kriva, zadrževala sem ga. Povedat jim grem.

JOŽE: Darka, nič ne bo pomagalo. Še tebe bi prijeli.

LOVŠETOVA: Nikamor ne pojdeš. Ga bojo že spustili.

DARKA: Potem pa pojdite vi... Saj vas poznajo, saj delate v

v Cassi di rispermio d'Italia, saj ste njihov prijatelj...

JOŽE: Deklica, poslušaj, res delam v italijanski banki, a nikogar ne poznam... Nekje pač moram delati, tudi zato, da me pustijo na miru...

DARKA: Ne, vi ste njihov, pojdite jim povedet, da ni ^{nikoli} -vek nič kriv, ~~da~~ ^{mi} je inštruiral matematiko...

JOŽE: Nič ne bi pomagalo... Lahko noč. (Gre v svojo sobo.)

LOVŠETOVA: Umiri se, otrok. Ne bodi krivična.

DARKA: Mama, jutri pojdi z menoj na komando... Morejo ga izpustiti... Jaz ga ljubim, mama... Ali razumeš, ~~da~~ bom umrla brez njega. Umrla, če se mu kaj zgodi.

LOVŠETOVA: Kaj bledeš, otrok!

DARKA: Sem ti rekla, če se mu kaj zgodi, hočem umreti... (Gre v ~~mojo sobo~~ ^{mojo sobo} in zklene vrata za seboj...)

LOVŠETOVA: Darka! Darka! Odpri! Poslušaj! Bodi pametna...

DARKIN GLAS: Ljubim ga... Pa če me ubiješ... Da veš, ljubim.

LOVŠETOVA: Odpri, bodi pametna...

(Potem pusti vse skupaj... Trkanje na vrata, čez čas vstopi gospa Bajčeva, stara malo smešna gospa s kanerčkom...)

BAJČEVA: Bi pogledali gospo, kaj je s kanerčkom! Že tri dni ne je... Glejte, oči še komaj obrača. Bolan je... Pogledajte... Ali je kje kak zdravnik za kanerčke...

LOVŠETOVA: Že dobro, ne vem... kanerček je zdrav... Vas se samo zdi, da je bolan... Kar pojdite!

BAJČEVA: Če mi umre, moj bog... Tako se bojim zanj, samo njega še imam... Ja, kaj pa je tisti fant storil, ki uči Darko računat... Sem videla, da so ga prijeli ...

LOVŠETOVA: Že dobro, ššš, pojdite, jutri zjutraj se bo oglasi-
le.

BAJČEVA: Kaj pa ta gospod, ki stane pri vas... Mislite, da se
kaj razume na kanarčke... On ima gotovo zveze... Ubijem se, če
mi umre, me razumete...

LOVŠETOVA: Pojdite že, ne bodite otročji... (Nekako spravi Baj-
čevo iz hiše... Gre k vratom.) Darko, Darko, večerjat!

(Ko se nihče ne oglasi, se nemočno sprehodi po sobi... Prižge
radio, kjer zaslišimo mogočen italijanski tenor...)

Štef lovi ribe v ^{Ljubljani} ~~ribniku~~, ob njem sedi Ančka.

ŠTEF: Tri je že, pa ga še ni.

ANČKA: Do dveh dela.

ŠTEF: Nervozen je v zadnjem času, ali ne?

ANČKA: Tako pravi Črt. V resnici pa je nervozen Črt sam... Vsi iz operative in eksekutive bi radi zdaj ven. Saj je res neporno vzdržati vse to.

ŠTEF: Vsi bi ven... Kogar srečam, vsak bi rad ven... Kaj misliš, da sem jaz rad v Ljubljani? In kaj je onstran žice? Ofenziva za ofenzivo, italijanske vojske, slovenske legije, nemške vojske, bela ga... milizije ^{tja} voluntare anticomuniste... Vsi pa bi ven...

ANČKA: Ti si nervozen, Štef, ti... Moreš razumeti ljudi. Živeti za žico, delati atentate...

ŠTEF: Atentate! Da ne slišim več te besede, Ančka! To so justifikacije! Of obsodi, mi v eksekutivi justificiramo. Razumeš?

ANČKA: Prav pa bom tiho... Raje ulovi kako ribo. Drugače bova sumljiva.

ŠTEF: Saj smo justificirali večino teh buržoaznih in klerikalnih podgan... Praprotnik, Erlich, Peršuh, Majdič, Župec, Kikelj...

ANČKA: Kdaj že je zapisal Prešeren: Slovenec že mori Slovence brata...

ŠTEF: (Odvrže ribiško pelico.) Porca madone, Ančka, ne zajebevaj! Kakšni Slovenci... Izdajalci, kolaboracionisti, buržuji, klerikalci... kakšni Slovenci... ti se boriš proti slovenskemu narodu...

ANČKA: Seveda so naši razredni sovražniki... Ampak mati jim je slovenske uspavanka pela...

ŠTEF: Pa kaj je to z vami v zadnjem času? Zunaj je ofenziva, v mestu so racije, vi pa se ukvarjate z uspavankami, Prešernovimi verzmi...

ANČKA: Saj.

ŠTEF: In da veš... nihče ne bo šel ven, delali bomo naprej, zdaj je na vrsti ban, čez čas škof in potem še župan Rupnik... Ko bomo opravili svoje delo, potem se lahko pogovarjamo...

ANČKA: Glej, cuka ti...

(Štef zategne palico, ribe seveda ni... V tem se pripelje na kolesu Jože... Kolo pristavi k drevesu, vzame palico, stolček, sede in vrže...)

JOŽE: Ali kaj grize?

ŠTEF: Grize, grize. Serbus, stari!

JOŽE: Kaj je?

ŠTEF: Počakaj, saj se še usedel nisi... Zakej si s kolesom, bi rad, da te ustavijo karabinjerji?

JOŽE: Bicikle se prepovedali v mestu, zunaj jih lahko uporabljamo.

ŠTEF: Čigav je? Tvoj?

JOŽE: Vraga, kaj me zaslišuješ!

ŠTEF: Nič. To je Ančka.

JOŽE: Zdravo... oprostite...

ŠTEF: Od kdaj se pevosovci vikamo?

JOŽE: Oprosti. Jaz sem Jože.

ANČKA: Vem, povedal mi je.

ŠTEF: Pred njo ni treba imeti skrivnosti. Vrzi trnek, da ne bomo sumljivi.

JOŽE: Povej, kaj bi rad... Še prej pa jaz tebi povem, da ne vzdržim več v mestu. Poslušaj!

ŠTEF: Ker da! Poslušam, vse povej, kaj ti leži na srcu.

JOŽE: Ne morem več. Ker delam v banki, me imajo za kolaboracionista. Ponoči ne spim, kadar slišim korače na stopnicah, se mi zdi, da pridejo po mene... Ko grem iz banke, se bojim, da me bo počil

kdo od naših. Zednjič mi je mlad fant rekel, tudi tebe bomo, make=ronar. V hiši, kjer stanujem, me gledajo kot kekega izdajalca. V zadnjih racijah so pobrali nekega fanta, ki je in[✓]struiral dekle moje gospodinje. V banki sem sumljiv, potem, ko si ti dvignil tisti milijon lir. Bil sem na policiji, sem veš. Kako naj še vzdržim, povej! Nimam živcev. Tam je žica, tam prek, jo vidiš. Tja me spravi. Obljubil si mi, ko sem ~~znan~~^{ustrelil} ono žensko, ki ji niti imena ne vem. Izpolnil sem nalogo, zdaj pa ne vzdržim več... Spravi me v partizane.

ŠTEF: Si končal?

JOŽE: Za zdaj!

ŠTEF: Poslušaj! Situacija je veliko bolj resna, kot se vam vsem sanja. Zunaj je zdaj večji hudič, kot tu... Ofenziva je strašna, saj niti ne vemo, kje je vodstvo... Veze so slabe ali pa jih ni. Kurirji redki. Bela garda je hujša ko italijanska vojska... Bela garda je zdaj naša prva skrb. Zato boš justificiral bivšega bana.

JOŽE: Kaj?

ŠTEF: Lahko sestaviš skupino?

JOŽE: Lahko. Trojko.

ŠTEF: Tudi njo imaš.

JOŽE: Bana? Doktorja Marka!

ŠTEF: Saj veš, kaj je disciplina? Of ga je obsodila na smrt, mi pa smo eksekutiva, kakor nam pravijo. Imáš še kakšno vprašanje?

JOŽE: Kdaj?

ŠTEF: Čimprej.

JOŽE: Prav... Kako?

ŠTEF: Napravi načrt, ki bo najboljši zate. Potem bomo skupaj odločili. Misli, da ga moraš v hiši. Po [✓]idetakih, ki jih imamo, ne gre več iz hiše...

JOŽE: Me boš potem spravljal iz Ljubljane?

ŠTEF: Za kaj takega moram dobiti dovoljenje od zgoraj.

JOŽE: Pa ga dobi, človek božji!

ŠTEF: Pogovori se z Ančko... V soboto se dobimo na tržnici. Prodajel bom krompir... Povedati mi moraš datum... Jaz pa vse ostalo. Dogovorjeno?

JOŽE: Dogovorjeno.

ŠTEF: Nisi prenervozen.

JOŽE: Za justifikacijo ne. Za čakanje pač... Počil bom tega bana ko steklo mečko, če me potem spraviš iz mesta...

ŠTEF: Prav... Vendar veš, da o tem odloča Marjeta.

JOŽE: Tudi ti... ne govori.

ŠTEF: Adijo... Pogovorita se... Meni se mudi... (Gre, vzame bicikel in skoči nanj...)

JOŽE: Si nor, dej sem bicikel. Ni moj.

ŠTEF: Saj ti ga bom... Lažje se bosta vrnila peš.

(Se odpelje.)

ANČKA: Ti delaš v banki?

JOŽE: Ja.

ANČKA: Ti si pomagal dvigniti tisti milijon lir.²

JOŽE: Ni važno... Vendar sem zaradi tistih lir sumljiv ko hudič.. Ne vzdržim več.

ANČKA: Veš, jaz lahko pridem v benovo hišo... Sem že bila večkrat. Zato boš to opravil z mano.

JOŽE: Res... Rajše s tebo kot z njim.

ANČKA: Nervozen je, zato nam pravi, da smo živčni... Saj ga razumem. Zunaj kaže zelo slabo kaže.

JOŽE: Če bomo ~~umirali~~ bana, bo tudi tu strešen hudič.

ANČKA: Ti si zdaj najboljši med nami, sem slišala... So rekli, ali Jože ali nobeden... Sem vesela, da sem te spoznala.

JOŽE: Pojdiva... Rib tako ne bova ujeta.

ANČKA: Ja... In obnešaj se, ko da sva zaljubljenca.

JOŽE: Z veseljem.

ANČKA: Saj... Potem pa ne bodi tako zaskrbljen.

JOŽE: Trinajstega naj bo.

ANČKA: Kaj?

JOŽE: Trinajsti oktober. Še dvajset dni imam časa... Trinajstega ga bova, kaj?

ANČKA: Ti ga boš. Sem!

JOŽE: Kako rad bi bil onstran žice... Streljal bi Italijane, Nemce... ne pa...

ANČKA: Šššš! Pojdiva, ribič!

JOŽE: Glej, kako je lepo onstran ^{Guljanice} ~~ture~~ in žice... Kamniške se vi-
dijo...

ANČKA: Vrniva se v najino Ljubljano.

JOŽE: Najino pest. Si videla: reče, ubil boš bivšega bana, sede na bicikel in se odpelje... Ko da bi rekel, boste kilo krompirja. In vendar gre za življenje... Banovo, moje, nas vseh... ~~Ma~~
Tako lepo punco sem danes spoznal... pa se pogovarjave o atentatu.

ANČKA: Justifikaciji, justifikaciji... Šššš... Pojdiva...

Kabinet dr. Marke, bivšega bana in sedaj vodje belogardističnih skupin in enot. ~~ne moremo več živeti v tej državi~~. Prijem je na obisku kaplan Bošnar, vodja belogardističnega oddelka s Svetega Jošta nad Horjulom.

MARKO: Poročajte, vse poročajte, gospod kaplan!

BOŠNAR: Kakor pravim, po obisku Robottija na Joštu se je res vse spremenilo. Od srede avgusta naprej... Prej so nas pustili same, kot da smo garjavi.

MARKO: Bedaki, ti Italijani! Maribor, Kranj, Celje... vsi so imeli srečo in so prišli pod Nemce, mi pa pod te hudičeve makaronarje. Sami veste, da sem že lani izstopil iz konzulte... Lepo sem jim rekel: dajte nam orožje v roko, dajte nam antikomunistično milico, pa bomo sami v keli zatrli to komunistično sodrgo... Oni pa nič, hostaplerji, ta Graziolli bedak... Kakšno orožje, kakšni oddelki, mi je rekel. Zdaj pa ima, cele hoste so polne komunistov...

BOŠNAR: Pa tudi nas...gospod ban. V tej ofenzivi smo enakopravno sodelovali.

MARKO: Če bi poslušali mene, sploh ne bi bile potrebne ofenzive... No, vsaj Robotti, ta je razumel... Zdaj so vas oborožili?

BOŠNAR: Že sredi avgusta. Dobili smo puške, 5000 patronov, tobak, konjak... Fantje so komaj čakali, da jih potegnejo v ofenzivo.

MARKO: Vas niso zapostavljali?

BOŠNAR: Mislite general Tonizzi? Ne, vključil nas je v divizijo Macerete in tako smo prehajkali svet med Dobrovo, Horjulom in Polhovim Gradcem.

MARKO: In. Rezultat?

BOŠNAR: Partizanov ni bilo, mislim tu med Dobrovo in Polhovim gradcem. Pobili pa smo več kmetov, ki so komunistom dejali streho, požgali smo hiše... Nekaj so jih Italijani odpeljali v internacijo,

več pa jih je prišlo gor k nam na postojanko.

MARKO: S komunisti se niste uderili?

BOŠNAR: Ne... 16. septembra so nas zadnjič drežili... potem pa smo mobilizirali Butejново in Podlipo in Žažar...

MARKO: Dobro. Bodite nepopustljivi tudi s simpatizerji OF. To ni bratomorna vojna, to je iztrepljanje plevela iz narodove njive.

BOŠNAR: To je križarski pohod nad antikriste.

MARKO: Koliko vas je zdaj na Joštu?

BOŠNAR: Tako okoli 180.

MARKO: Imate vse, kar potrebujete.²

BOŠNAR: Imamo rožne vence, hostije, ministrante, moštrance... ampak najvažnejšega nimamo: orožja... Saj imamo samo 70 pušk, dve mitraljeze, ljudi pa preveč.

MARKO: Bom posredoval bom... Prekleti Italijani. In potem mi londonske vlade še očite, da tekam preveč okoli Italijanov in Nemcev. Moram pros²jčiti za njih, ki so odnesli svoje riti, oprostite, v Anglijo. Kaj se bojo vrnili med komuniste...

BOŠNAR: Tudi major Novak mi obljubil, pa nič...

MARKO: Iztisniti moramo čim več... Mislim orožja... Oni bojo zdaj v glavnem obrečunali z banditi, potem pa bom² uderili po njih. Če je treba, tudi z Angleži... ne tolčeva se s temi boljševiki, dragi moj Bošnar, da nam bo potem nekdo drug komendir²al...

BOŠNAR: Saj... Vi ste mož, na katerega se zanesemo. Prosili smo prečastitega gospoda škofa, da bi prišel pridigat na Sveti Jošt. Pa ni prišel... Nam pa niso dovolj petenoštri in moštrance, ki nam jih pošilja. Med ljudmi bi veliko pridobili, če bi prišel škof.

MARKO: Škof je previden, ne na levo ne na desno. Tode jutri poj=

dem k njemu in mu nastavim nož na vret.] Dobro, da ste prišli. Jaz sem skoraj brez kontaktov s terenom. Italijani so vse spustili iz rok, tudi tu v Ljubljani. Saj si ne upamo več na cesto... Zato ste edino moje upanje vi... kako vam že pravijo oefovci...

BOŠNAR: Belogardisti.

MARKO: Belogardisti, he... Tudi to imajo od boljševeikov. Gospod kaplan, samo ta vihar naj gre mimo nas, potem se otresemo Italijanov in Slovenije bo naša... Naša in čista.

BOŠNAR: Bog daj, gospod ban... Zdaj pa moram na pot... Tudi jaz ne potujem red ponoči. Ostenite nam zdravi, tako nam bog pomagaj.

MARKO: Bom... Zdaj sploh več ne zapustim hiše... Prevelike načrte imava, gospod kaplan, da bi se na ulici nastavljal boljševikom, da bi me počili kakor Praprotnike in Erliche... Zbogom...

BOŠNAR: Zbogom, gospod ban.

MARKO: Bivši, bivši, gospod kaplan...

(Bošnar odide, Marko se nervozen sprehodi, potem pozvoni... Čez čas prinese Ančka čaj.)

MARKO: Ančka, vi zaboga... Kaj vam pa pade na pamet, da mi strežete, saj niste kuharica. Kje je služkinja, kje žena...

ANČKA: Služkinja in kuharica urejate vašo gospod, pa sem ker jaz prinesla... Saj mi ni težko, če sem že na obisku.

MARKO: Kaj, gospo urejajo. Zakaj?

ANČKA: Za Rigoletto.

MARKO: Kakšen Rigoletto?

ANČKA: Ja, tisti italijanski tenorist gostuje, najboljši na svetu, cela Ljubljana bo tam...

MARKO: Pojdite dol, Ančka in redite ženi, naj takoj pride ~~me~~ k meni...

ANČKA: Prav, gospod ban...

(Se ozira po sobi in gre... Marko poskusi čaj... ga pusti na miru in raje poišče kozarec brinjevca in ga izpije.)

MARKOVA: (Vstopi, za njo služkinja s trakovi, iglo, čipkami...) Kaj, ti še nisi napravljen? Saj bova zamudila!

MARKO: Nikamor ne grem.

MARKOVA: Ne nori! Vse Ljubljano bo tam.

MARKO: Mogoče bo vse Ljubljano v operi, toda jaz ne bom. In tudi ti ne!

MARKOVA: Kaj, se ti je zmešalo.

MARKO: Rekel sem.

MARKOVA: Svetovno znan tenorist, erija vojvode, kaj je nisi slišal po radiu, gramofonsko ploščo imamo... Pel je v New Yorku, Londonu, Rimu. V intervjuju v Slovencu je izjavil, da bo prvič v

in Ljubljani pel popoldne, v Ljubljani... Zaradi policijske ure mora peti popoldne... Sramota, ko da smo res največja provinca na svetu. Obdani smo z žico, opere imamo popoldne, zvečer si nihče ne upa na ulico, imamo policijske ure... In to zakaj? Ker ste moški teki posranci...

MARKO: Hej, vi, služkinja, pojdite že enkrat iz mojega kabineta.

SUŽKINJA: Oprostite, gospod.

MARKOVA: Ne, tu ostani. Pripni mi te čipke! In ti se obleci, ali pa grem sama. In če me bosta Graziolli in Robotti vprašala, kje imam moža, bom rekla, da sedi doma sposrenimi hlačami od strahu.

MARKO: Prosim te... Pojdite že ven, dekleta!

MARKOVA: Ostani!

MARKO: Saj... Robotti bo v Operi, medtem ko bijemo največjo ofenzivo z boljševiski. Sodrga. Jaz pa ne pojdem v Opero, ker sem še rad na svetu, ker imam načrte... In ker nočem biti tarča podivjane

nih morilcev. Glej, tu imam zapisano na koledarju. (Gre h koledarju na steni!) Praprotnike gotovo ne bo v Operi, ker so ga sredi bel^{ga} dne v februarju, arrivederci Rom^a; Župca in Kiklj^e, dveh najboljših študentov, kar smo jih imeli, tudi ne bo v Operi, saj so ju počili v marcu, Erliche v maju, Merčuna in Kazimirja ne, ker so j^{le} sredi poletja...

MARKOVA: Saj te vendar čuvajo od spredaj in od zadaj.

MARKO: Tudi Erliche so in Praprotnike.

MARKOVA: Kakšno življenje je to, v tej prekleti Ljubljani! Dekle, kaj delaš! Pohiti.

SLUŽKINJA: Takoj, gospa. Semo, če bi malo mirovali, gospa.

MARKOVA: Poročila sem se z banom... Jaz sem pravi gospodar vseh Slovencev, si mi govoril... Zdaj pa sem zaprta v tej tvoji hiši. Kakšen vodja, če se jih tako bojiš. Drugi so obkoljeni z žico, jaz pa še z vrtno ograjo, karabinjerji, železnimi vrati, skriži na oknih.

MARKO: Ograjeni smo, zato pa še živimo.

MARKOVA: Ampak kako živimo, tega pa ne vprašaj.

MARKO: Kako... Previdno.

MARKOVA: Kako? Prestrašeno, potuhnjeno; nikamor ne gremo, skrivamo se, ko da smo komu kaj ukradli, koga ubili. Kakšen vodja naroda pa si, če moraš biti ograjen z ograjo in te morajo stražiti... Tebe obiskujejo neki župniki s krvavimi rokami...

MARKO: Ženske... kaj vendar govoriš...

MARKOVA: Kdo ^{pa} je moja družba? ² Ona, sobarica, njena prijateljica Ančka, med ljudi ne smem, gospe se me izogajajo, ker sem tvoja druga žena...

MARKO: Izogajajo se te, ker si ^{mi} prijetna, to je.

MARKOVA: Kaj sem? Kaj pa ti delaš tu? Izgini dol. (Služkinja gre.) Primitivna, kaj! Ker nisem hodila v šole, kakor tvoje prva. Ker hočem živeti. Zakaj pa nisi ostel pri oni svoji prvi, nuni, zakaj si se slinil po moji postelji, če sem primitivna?

MARKO: Daj, ne deri se!

MARKOVA: Ker nisem frigidna, sem ~~pa~~ primitivna. Ti si primitivec, ker ne greš poslušat svetovnega prvaka med tenorji... Ampak jaz bom šla, z enim od karabinjerjev, ki te stražijo, bom šla, da veš...

MARKO: Pa pojdi s karabinjerjem, če te ni sram. Res je, nervozen sem, prestrašen; štirideset likvidacij samo v Ljubljani, to niso mečje solze, draga moja. In Opere, parade, gledališča, so najboljše prilike za atentate. Ali niso tudi ameriškega predsednika Lincolna počili v gledališču?

MARKOVA: Sem mislila, da bom poleg tebe gospa, zdaj pa sem zapornica... Kaj sem le videla na tebi, trepa. Ne vem, zakaj se ti je pred vojsko klanjala cela Ljubljana, saj nisi nikdar nič ~~maršal~~ storil, le v rit si lezel kralju in njegovim... Ne morem verjeti, da si ravno ti pred toliki leti kričal Srbe na vrbe, če si jim potem tako lezel v rit. Sicer ~~on~~, komu pa nisi. Nemcem si se hotel prilopzovat že neproti v Celje; ko so te pustili na cedilu, si si obrusil vse pete okoli Graziollija, potem se te je on naveličal; London se ne meni več zate... Ti pa se greš neko namišljeno veličino... Kdo pa bo tebe ustrelil, saj nisi nič. Z nekimi kaplani se sestajáš, to je vse...

MARKO: Žena, jaz te ne poznam. Kaj vendar govoriš? Mogoče res izgleda tako, toda jaz se grem veliko igro. O, še boš banova gospa, še boš žena voditelja tega malega in ponižnega naroda, ki te

le oboževal in ki mu bom vladal, ampak prej mora biti konec vojske, prej moram o uničiti rdečo sodrgo... Ta čas pa je dobro ostati živ...

MARKOVA: Saj... Še prej pa grem v Opero!

(Gre in zaloputne z vrati... Marko obstoji ves besen... Pije brinjevec, potem divje zvoni... Nihče se ne oglasi!)

MARKO: Kje je kdo?

TASČA: (Se pripelje na invalidskem vozičku.) Kaj je?

MARKO: Kje je moja žena? Kje je?

TASČA: Kaj pa kričiš... Poglej skozi okno! Šef tvojih strežarjev jo bo odpeljal z avtom v Opero. (In res se sliši avtomobil.) Slišiš...

MARKO: Kdo pa je vas klical? Kje je služkinja? Kje Ančka?

TASČA: Vsi so se razbežali, ker sta tako kričala. Ban, pa se ne zna obnešati.

MARKO: Stara kavka... In kje je sin?

TASČA: Pri instrukcijah iz latinščine.

MARKO: Kaj sem čisto sam?

TASČA: Saj sem jaz tu.

MARKO: Ravno vas mi je treba... (Jo porine iz sobe...)

TASČA: (Se pripelje nazaj.) Veš, jaz nisem nič kriva, torej ne kriči name... Nisem kriva, če še živim.

MARKO: (Jo spet porine skozi vrata.) Nič kriva. Kdo pa te je pripeljal sem... Vso žlahto je privlekla... Družino mi je razbila... Kaj hočete, da bi bil tudi moj križ inčetum v koledarju... Ne, j se ne dam... Moram ostati živ... Za svoj narod moram živeti... (Gre h gramofonu in ga požene... Arija vojvode iz Rigoletta... Pije...)

MARKO: Saj imam doma svojega Rigoletta. In svoje življenje...

(Pozvoni telefon. Marko stopi k mizice in dvigne slušalko.)

MARKO: Kaj? Kdo? Vi, Hacin? Ja, policija... Kaj je? Kazimirja?
Kje? Kdo? Ste jih dobili? Fino, fino, ja... Sredi Ljubljane imamo
fronto... Odlično, gospod šef policije... (Odloži... Gre h kole=
darju.) Osmi deseti... likvidacija Kazimirja Kukovica... v delav=
skem domu... Storilcev niso ujeli... Ljubljane, prekleta, nisi
vredna, da živim tu... Kak narod, kak narod, ki mu naj bom vodi=
telj... Ali me je sploh vreden?

Soba za sprejeme pri škofu. Škofova sestra Jera pogrinja mizo, ureja kozarce in rože...

PREVZVIŠENI: Dobro, Jera... Še potico prinesi. (Jera molče gre.)
Tako, gospod tajnik, ne bova mogla več sprejemati. Recite ljudem, naj se razidejo. Sedaj pride doktor Merko, takoj za njim pa še general Valenzzini...

TAJNIK: Prevzvišeni, oni še vedno čaka.

PREVZVIŠENI: Kdo?

TAJNIK: Kustos iz muzeja, ki ima brata v OF... župnika Metode; hoče da mu odgovorite!

PREVZVIŠENI: Kaj pa mu naj odgovorim?! Vi uredite z njim! Dajte, priskrbite mu moštrance, molitvenike, hostije... naj da bratu za svete zakramente med partizani. Če je sploh še kdo pobožen, če niso že vse komunisti spreobrnili...

TAJNIK: Hoče pismo ali pa odgovor, če boste prišli na osvobodjeno ozemlje, da se sestanete z vodstvom OF...

PREVZVIŠENI: Ne dražite me... Nikoli ne bom šel med njih... Moram se držati papeževih navodil. In recite mu, naj pove oefovcem, ^{da} me ne ^{hajo} zmerjati izdejalcem. Napisal sem odločno spomenico Grazio=liju, kjer zahtevam od Italijanov spoštovanje našega naroda, izpu=stitev internirancev, ^{razjani mi, kaj to ni} Postavil sem se za svoj narod in slišim, da je Grazioli vs besen. Povejte mu to, saj poznate vsbino moje protestne poslanice... Kaj več pa ne morem storiti, ne morem pelja=ti svojega pobožnega naroda v prepad, kakor to počnejo oni.
Vender mu le razložite mojo poslanico Italijanom. Potem se vrnite, ker imava važne obiske.

TAJNIK: Hvala prevzvišeni. (Gre, vender izrabi to Lovšetova, ki pride v sprejemnico in pade na kolena).

LOVŠETOVA: Odpustite, Prevzvišeni, ker sem tako vdrle k vam...

PREVZVIŠENI: Kaj bi ženska, kaj želite.²

LOVŠETOVA: Prosim, posredujete pri italijenskih oblasteh, da ne bi ustrelili med talci Ivana Klaničnika. Sem slišala, da so komunisti sinoči spet streljali na enega izmed voditeljev naroda, na Kazimira. Italijani pa potem navadno streljajo talce...

PREVZVIŠENI: In za koga vi prosite, žena? Sedite, sedite na stol!

LOVŠETOVA: Za Ivana Klaničnika, dijaka.

PREVZVIŠENI: In kaj ste vi, temu Ivanu Klaničniku?

LOVŠETOVA: Nič... Moja hčer je inštruirala matematiko. Povsem nedolžen je, zaradi Džrke je zamudil policijsko uro, pa so ga kar v parku prijeli in odpeljali v belgijsko vojašnico... Za politiko se ne zanima, samo inštruiral je...

PREVZVIŠENI: Saj. In zakaj ste tako zaskrbljeni zaradi mladega inštruktorja?

LOVŠETOVA: Moja hči joče dan in noč... Nori... Zaljubljena je v njega. Nič pokvarjenega, Prevzvišeni, petošolske ljubezen... Ampak samo tuli in pravi, da se bo ubila...

PREVZVIŠENI: Ivek Klaničnik? Je iz Ljubljane?

LOVŠETOVA: Ja, iz Ljubljane. Prevzaprav iz Maribora, sem so se umaknili pred Nemci... Vi ste vsemogočni, Prevzvišeni, dajte, rešite tega fanta... Pomagal je moji hčeri matematiko, zato je zamudil policijsko uro... In so ga prijeli... Hčerka pravi, da se bo ubila, če se mu kaj zgodi.

PREVZVIŠENI: Molite gospa, molite, to je prvo, kar vam pravim... Kakšna mati ste, če vam grozite, da si bo hči sama vzela življenje. Saj si ga vendar ne more in ne sme... Koliko pa je stara?

LOVŠETOVA: Sedemnajst.

PREVZVIŠENI: In je v ljubezenskem razmerju z inštruktorjem?²

LOVŠETOVA: V nikakršnem razmerju, petošolske simpatije, ampak zaradi

nas so ga prijeli. Prosim, ne odrecite mi prošnje...

JERA: (Vstopi s potico...) Ali lahko?

PREVZVIŠENI: Samo pripravi, Jera. Zavej kos potice za gospo...

Dajte hčeri... In zunaj naj tajnik zapiše ime tistega fanta. Bom
poskusili, kaj je mogoče. Vsemogočni pa tudi tukaj nismo... A
zakaj bi ga streljali, če ni nič kriv.²

LOVŠETOVA: Zdaj streljajo take, ki niso nič krivi...

PREVZVIŠENI: Pojdite, ženske, povejte mojemu tajniku naslov in
molite... In vaša sedemnajstletna hči se naj priporoči bogu in
naj pride k sprovedi. Hvaljen Jezus.

LOVŠETOVA: Hvaljen Jezus, gospod škof, Prevzvišeni hvala... Tako
ste dobri... (Gre.)

JERA: Zakaj ti ljudje ne dajo miru? Vsi hočejo, da bi jim ravno
ti pomagal. Predober si, Gregorij, zato te ne pustijo pri miru...

PREVZVIŠENI: Že dobro, Jera, hvala ti...

TAJNIK: Prevzvišeni, ta ženske...

PREVZVIŠENI: Si zapisal priimek tistega fanta...

TAJNIK: Sem, Prevzvišeni.

PREVZVIŠENI: Potem pa posreduj... In spravi ga ven... Saj so nama
tistega komunista Tomšiča ustrelili z hrbtom, čeravno sem samega
papeže prosil zanj.

TAJNIK: Tomšič je bil zagrizen komunist.

PREVZVIŠENI: Saj. Ljubiti moramo tudi svoje sovražnike, je rekel
Gospod.

TAJNIK: Prevzvišeni, človek, ki ga je poslala OF, mi je izročil
še eno pismo za vas. Podpisan je Pavle.

PREVZVIŠENI: A tisti pesnik, ki je pisal o Španiji... Daj sem,
bom potem prebral... Le kaj delajo z njimi, da jih pridobijo...
Jaz pa moram misliti na ves narod... Daj sem to pismo... In niko-
mur niti besedice o teh zvezah...

TAJNIK: Prijaviti bi ga morali... Policijske bi zvrtnile iz njega, kako priti do vodstva OF.

PREVZVIŠENI: Jaz nisem narodni izdajalec, gospod tajnik, čeravno me gospodje komunisti obklajajo s tem ^{radiofon.}... Vesel bom, če bo vsaj en partizen zmolil očenaš. Jaz nimam časa moliti za vse.

TAJNIK: Gospod ban je že zunaj, Prevzvišeni!

PREVZVIŠENI: Kaj mi pa ne poveš, pripelji ga v sprejemnico...

(Vstopi doktor Marko)

MARKO: Hvaljen Jezus, Prevzvišeni.

PREVZVIŠENI: Bog daj srečo, gospod ban, izvolite...

MARKO: Strašno, kaj?

PREVZVIŠENI: To s Kazimirjem, ne? Strašno. Je mogoče, da Slovenci že mori Slovence brata.

MARKO: Komunisti niso Slovenci. Izdali so svoj narod. To so internacionalisti, prodali bojo narod komunistični internacionali. Boj proti komunistom ni boj zoper lastno kri... To je boj proti mednarodni komunistični zaroti...

PREVZVIŠENI: Težek boj... Nalijte nama, gospod tajnik.

MARKO: Vsega so krivi Italijani, ta bedek Graziolli. In vi ste še prijezni z njim?

PREVZVIŠENI: Motite se, gospod ban. Prijazen sem po službeni dolžnosti, kolikor moram biti. Tode prev te dni sem poslal ostro poslanico visokemu komisarju. V njej sem zahteval spoštovanje zakonov, ukinitve fašistične stranke v Ljubljani, izpustitev internirancev... Slišim, da je ves divji... čez kratak čas se nama bo pridružil general Vallenzenini, gotovo mi bo posredoval Graziollijev odgovor. Kar ostanite tu!

MARKO: Ne maram Italijanov... Ko bi še lahko sami obračunali s komunisti, nam niso dali orožja, zdaj pa je že prepozno... Leni je še bil čas, zdaj je pozno, čeravno moram pohvaliti vaše straže.

PREVZVIŠENI: Velika večina našega naroda je še vedno pobožna, ponižna in poštena. In spoštuje cerkveno in državno oblast.

MARKO: Državno. Italijansko.

PREVZVIŠENI: Vsaka oblast je od boga.

MARKO: Vsi mi, pa tudi vi, Prevzvišeni, moramo storiti nekaj več. Prišel sem vas prosit v imenu slovenske zaveze, da bi govorili jutri na Kazimirjevem pogrebu... To bi bila priložnost, da vas narod pozovete v boj proti komunistom.

PREVZVIŠENI: Ne morem pozivati k preličenju krvi.

MARKO: Toda tudi oni prelivajo našo kri! Saj ne ščitite boljševikov, Prevzvišeni?

PREVZVIŠENI: Ne... Toda, podetke imam, da so tudi v gozdovih pobožni fantje.

MARKO: In dekleta. Skupaj. Vodijo pa jih komunisti.

PREVZVIŠENI: Prav dobro vem, kaj je moja dolžnost, gospod bar. Vendar ne morem govoriti na vsakem pogrebu. Saj se boste spomnili, da sem govoril na grobu mladcev Kiklja in Župevca in da sem Kiklja proglasil za mučenika našega Gospoda... In glejte, kaj so mi pisali... (Vzame v roke mapo.) "Resnici na ljubo moramo ugotoviti, da se je zaradi vašega" - to je mojega - "ravnanja začela odvijati tista usodna pot slovenskega naroda, ki danes z orožjem zoperstavlja brata bratu. Resnici na ljubo moramo ugotoviti, da se to ne bi nikoli zgodilo, ko bi vi pravočasno in odločno posegli vmes. Ker bele garde ni imele zaslombe v ljudstvu, se je neslonila na okupatorja in uderile po lastnem narodu... Kje je opravičilo za tak zločin? Storite vse ob dvanajsti uri, kar vam velewa vaša dolžnost, obsodite belo gardo, netrško državljske vojne..."

MARKO: Prav, Prevzvišeni... Pa me obsodite, mene, vodjo bele garde, kakor se imajo čast izraziti tovariši komunisti.

PREVZVIŠENI: Kakšen ton pa je vendar to, gospod ban²? Nič vam ne očitam... Samo citiram, kaj komunisti govorijo o beli gardi.

MARKO: Prevzvišeni, prav imajo komunisti... Dvanajste ura je, storite, kar vam velewa dolžnost, govorite jutri na grobu našega Kezimirja in pozovite ves narod v boj proti komunistom... Zagroziti jim morate z izobčenjem, naj se nam priključijo prostovoljno ali s silo.

PREVZVIŠENI: S silo. S prosto voljo. Kaj pa vemo, kakšna je božja volja². Ne, jutri ne bom govoril na grobu... Ni primeren trenutek, da bi pozival na bratomorni boj, zdaj ko sem tako trdo pisal visokemu komisarju.

MARKO: (Vstane, razočaran.) Upam, Prevzvišeni, da boste govorili vsaj na mojem pogrebu...

PREVZVIŠENI: Kaj pa govorite, za božjo voljo, gospod ban...! Sedite, popijte! Kakšnem vašem pogrebu? Tudi moj križ, ki mi ga je naložil gospod, ni lahek. Sami veste, da sem narod vedno vzgajal v duhu pobožnosti in ponižnosti. Italijani pa so tudi naredili veliko napak, zato sem poslal spomenico... Morda bojo z boljšo politiko zavrli razvoj partizanskega gibanja...

MARKO: Tode Prevzvišeni, partizani se ne borijo predvsem proti Italijanom in Nemcem, borijo se proti Vam in proti meni, saj razumete vendar...

TAJNIK: Gospod general Valenzzini!

PREVZVIŠENI: Ostanite tu, gospod ban... poslušajva skupaj generala

VALENZINI: Hvaljen bodi Jezus Kristus.

PREVZVIŠENI: Na vekom veke.

MARKO: Dober dan, general.

PREVZVIŠENI: Sedite, gospod general. (Sedejo, tajnik spet ponudi pijačo...) Saj se poznate, ali ne. To je gospod Marko, ban slovenski, še pred vojno, zdaj pa duhovni vodja naših protikomunističnih enot.

VALENZZINI: Me veseli.

PREVZVIŠENI: Vas pošilja Visoki komisar z odgovorom na mojo poslanico?

VALENZZINI: Ne, tu sem povsem zasebno. Z Graziolijem mi vojaki nismo v najboljših odnosih, saj vam je verjetno znano. Civili in vojaki ne gredo dobro skup... Odhajam v ofenzivo... Iz Sušaka prihajamo, da zamenjamo del našega moštva, ki je utrujeno... Ofenziva že dolgo traja.

Hotem sem pozdraviti vas, slovenskega škofa, o katerem sem slišal same lepe besede...

PREVZVIŠENI: Ali boste naredili mir v naši Pokrajini?

MARKO: Ko bi ga v^u saj v Ljubljani.

VALENZZINI: Upam, prevzvišeni, upam. Čeravno ni dober čas... Jesen prihaja in potem zima, to pa pomeni dež, sneg, mróz... Italijani pa ljubimo sonce... Zato moramo še pred zimo narediti, kar je največ mogoče.

PREVZVIŠENI: Vendar upam, da naša Milizia Volontare Anticomunista dobro sodeluje v ofenzivi in da je v pomoč vaši slávni armádi.

VALENZZINI: Saj ne bosta užaljena gospoda, če vam povem, kaj jaz mislim o tej vaši Milizi volontare... Seveda nisem Slovenec, a tako gledam na Slovence in vaš boj. Milizia anticomunista nam Italije= nom veliko pomaga, a med Slovenci bo ustverila tako sovraštvó, da ga še petdeset let po vojni ne boste mogli odpraviti... Če ne zame= rite...

PREVZVIŠENI: Vi to resno...

VALENZZINI: Ja. Daj bog, da se motim Prevzvišeni...

MARKO: (Vstane in gre k vratom.) Gospod Škof, nisem prišel v vašo pisarno, da bi poslušal take sodbe. Saj mi oprostite, ne². Sem rekel, upam, da boste govorili vsaj na mojem pogrebu. Hvaljen Jezus! (Gre. Italijanski general je seveda na moč presenečen.)

Valenzzini: Kaj mi hoče?

PREVZVIŠENI: Prevzparav ne vem. Pravi mi, da moram govoriti na nje-
govem grobu.

VALENZZINI: Kaj gre v boj?

PREVZVIŠENI: Mislim, da ne. Vendar se boji tudi tu v Ljubljani.

VALENZZINI: ~~Saj~~ Skoraj nič ne razumem. Veselilo me je gospod škof.
Odlično vino imate...

PREVZVIŠENI: Saj vendar še ne boste odšli. Glejte, ptica, domača,
moja sestra jo je spekla.

VALENZZINI: Žel, moram naprej... Čekajo me. Samo pozdraviti sem ves
hotel. Hvaljen Jezus!

PREVZVIŠENI: Hvaljen Jezus!

(Valenzzini gre...)

TAJNIK: Oprostite, Prevzvišeni... moram napisati še celo goro
pisem.

PREVZVIŠENI: Izvolite... Izvolite... Ste slišali, kaj je rekel
italijanski general o naši protikomunistični milici.

TAJNIK: Slišal. Na žalost, sem slišal.

PREVZVIŠENI: Zapišite... tudi to zapišite.

TAJNIK: Bom, Prevzvišeni.

PREVZVIŠENI: In za tistega Iveka Klavčnika pogledaj, kaj je mogoče
narediti.

TAJNIK: Hvaljen Jezus... (Gre.)

PREVZVIŠENI (se sprehodi po sobi in potem poklekne na molilnik):

"Oče naš, kateri si v nebesih, zgodi se tvoja volja... O, bog, ra-
zodeni, kakšna je tvoja volja, kako naj ravnam jaz tvoj nevredni
služabnik... Kaj naj storim? Kaj naj storim! Ne zapusti me, o
gospod... Je prav, da sem tako mil z onimi, ki te tajijo... O, bog,
zgodi se tvoja volja, kakor v nebesih, tako na zemlji...

Pri Ančki v drvarnici. Črto, Ančka in Jože... V košari kup jabolk. Fante z veseljem jeste. Če zunaj zela je pes, vsi prisluhnejo.

JOŽE: Kje hodite?

ANČKA: Saj še nimate zamude.

ČRTO: Jutri, previš!?

JOŽE: Trinejstega.

ČRTO: Torej jutri.

JOŽE: Prav, če je jutri trinejsti.

ANČKA: Se bojiš?

JOŽE: Ne. Kaj bi se bal? Samo enkrat lahko umreš.

ČRTO: To zmoreš samo ti.

JOŽE: Ni res, bojim se, bojim... Če bojo streljali talce. Zaradi mojega dejanja bojo streljali mlade fante.

ANČKA: Saj jih streljajo tudi sicer...

JOŽE: Ni res. Ko so naši likvidirali Kazimirja, so streljali v gramoznici. Tudi tistega boheemskega slikarja so tam ustrelili. Svine. Kako naj živim še naprej., če vem, da bojo zaradi mene ustrelili deset, dvajset Slovencev.

ANČKA: Da te Štefan ne sliši! Potem nam bo držal predavanje.

Talci niso več naša skrb.

JOŽE: Že... Ampak oni zgoraj, "arjeta, Štefan, Krištof... kako, da jih ne skrbi to s talci. Oni samo obsodijo na smrt, rečejo, ¹vosovci, vi imate opraviti z justifikacijo... toda kdo ima na vesti talce.

ČRTO: Tepec, okupatorji.

ANČKA: Ne smeš tako postavljati, Jože!

JOŽE: Kako pa? ²

(Zunaj zela je pes, potem slišimo glas Štefana, "Pazi, ne, klobasico, ne!")

ANČKA: Štefan! (Odpahne vrata drvarnice.)

ŠTEFAN: Ste vsi?

ANČKA: Jaki še pride.

ŠTEFAN: Imate vse pripravljeno?

ANČKA: Mislím.

ŠTEFAN: Kako si, stari?

JOŽE: Dobro.

ŠTEFAN: Bo šlo.

JOŽE: Bo.

ŠTEFAN: V čem je problem. Po obrazu vidim, da te še nekaj tišči.

JOŽE: ~~ne razumem~~ Bojo streljali talce.²

ŠTEFAN : Ne razumem.

JOŽE: Po justifikaciji bojo zagotovo streljali talce.

ŠTEFAN: Lahko.

JOŽE: In?

ŠTEFAN: Tu ni nobenega in. To ni več tvoj problem. Vodstvo te je določilo za justifikacijo, in to je tvoja edina skrb. S talci se bomo ukvarjali drugi. Jasno, da bo sovražnik vrnil z represalijami. Toda žrtve morajo biti. Saj smo v vojski. Žrtve morajo biti. Zaradi teh talcev ljudstvo še bolj sovraži ~~sovražnika~~ *okupatorje*.

JOŽE: To je cinizem.

ŠTEFAN: To je zakon *revolucije*. Kdor ga ne more nositi na rame=nih, naj gre revoluciji s poti.

JOŽE/ Ne... zakaj s poti. Toda, kako moreš reči, žrtve morajo biti.

ŠTEFAN: Zato, ker žrtve morajo biti... In niti besede več o tem.

Si član partije? Torej!

(Zopet lajanje psa... Štefan potegne pištolo... Ostali utihnejo...)

Zopet glas. Tokrat , Jaki: "Ne, Pezi, klobesico, ne!")

ANČKA: Jaki!

ŠTEFAN: Odpri!

JAKI: Zdravo. Sem zamudil.²

ŠTEFAN: Nisi. Sedi!

ANČKA: Vzemi jabolko!

ŠTEFAN: Po vrsti! Črt, ti začni.

ČRT: Ob osmih pridem sem z dvema bergettama. V kantah za mleko na triciklu. Oddam in se odpeljem za vogal Ciril-Metodove in čakam s triciklom. Ko pride Jože, po opravljeni nalogi... Če pride Jože, zdrviva s triciklom proti Tromostovju...

ŠTEFAN: Nič ne zdrvita. Normalno kot taksi - tricikel...

ANČKA: Ob osmih. Ne bo prepozno?

ŠTEFAN : Ne. Kaj imaš, Ančka?

ANČKA: Vse. Duhovniški plašč (Kaže na predmete...), klobuk, korar, oprsник...

JOŽE: Očala in aktovko imam sem.

ŠTEFAN: Tu imaš pismo, zapomni si: To je pismo dekane Tomežiče s Trebnjega. Ti seveda ne veš, kaj piše v njem. Bodi brez skrbi, pisava je avtentična...

IN ti, Jaki.²

JAKI: Nič... Jaz grem narevnost pred banovo hišo in za vogal...

Če zaslišim strele in vidim, da je kaj narobe, stopim k stražarju nasproti hiše in ga utišam.

ŠTEFAN: Po možnosti brez strela! In zdaj ti, Jože... Natančno, po vrsti.

JOŽE: Vse mora biti gotovo do devete ure, ko se moram javiti v pisarni banke. Torej ob osmih bom tu... Tu me čakata Črt in Ančka. Mi pomagata obleči duhovniško obleko. Črt mi da beretto. Vzamem aktovko, pogledam, če je v njej pismo in grem k banu... Pozdravim...

ANČKA: Skoraj zagotovo ti bo odprla služkinja, še prej pa bo gospa Markova pogledala skozi vrata in vprašala, kdo je... Kaplen...

JOŽE: Kaplen Dvoršek, pošilja me gospod župnik Tomežič s Trebnjega... Potem mi bojo odprli. Pogledam, kako je s stražo... Z okni, vrati...

ANČKA: Od vrtne ograje do stopnic imaš skoraj deset korakov...

ŠTEFAN: In?

JOŽE: Vse je načrtovano, Štefan, čeravno se lahko vmeša ta slučajnost. Mislim, da ga bom ustrelil, ko bo čital pismo. Potem pa po najbližji poti ven... Če bo šlo, se vrnem dostojanstveno kot kaplan, če odkrijejo, se selčem in zbežim do Črte s triciklom... Ob devetih bom v službi.

ŠTEFAN: Prav... Še kakšno vprašanje?

JOŽE: Ja. Kdaj bom šel v partizane? Kdaj iz te mišnice?

ŠTEFAN : Obljubil sem ti... A lahko ne bo... Zunaj je ofenziva. Jutri pride Krištof v Ljubljano. Z njim bom govoril.

JOŽE: Krištof? Jutri. Trinajstega. Moj bog, kakšen datum! Trinajsti.

ŠTEFAN: Ne bodo ^{dino} praznoverni.

JOŽE: Če bojo streljali talce, name ne računajte več.

ŠTEFAN: Ne slišim... Čakajo nas še škof in Rupnik... Potem bomo govorili.

JAKI: Če bomo škofa, se bo narod obrnil proti nam.

ŠTEFAN: Vse to je še daleč... Lahko se še vse spremeni. Najprej bivši ban, doktor Marko. To je zdaj naša naloga. Justifikacije. Poročevalec bo takoj natisnil sodbo naroda, če justifikacije uspe.

ANČKA: Saj bo.

ŠTEFAN : More.

JOŽE: Ti lahko rečeš, more.

ŠTEFAN: Sedel bom v gostilni za štadionom. Če bo vse v redu, pridim ~~Minimam~~ Črt s svojim biciklom tja... Naroči pokalico in liker... Če te ne bo...

JAKI: Bom...

ŠTEFAN: Potem pojdem po Ljubljani in vsem povem, da smo uspeli.

ANČKA: Kako?

ŠTEFAN: Glej, tako si bom popravljal lase. Zdravo! Smrt izdajalcem!

JOŽE: Tako mi bog pomagaj!

ŠTEFAN: Ne zajejavaj. (Gre.)

ČRT: Kako je njemu vse preprosto.

ANČKA: Ne gre drugače. Štefan je pravi za te stvari.

JOŽE: Ste slišeli? Žrtve morajo biti...

ANČKA: Saj ni mislil tako...

JOŽE: Je. Grem. Samo, da bi bilo že j tri... To čakanje je
najhujše!

Jožetova podnajemniška soba. Jože stoji pred ogledalom in vadi kretnje, ki jih imajo kaplani. Se priklanja sam sebi... Potem stopi k mizi, odpre aktovko in ponudi pismo namišljenemu banu, ki naj bi sedel za mizo... Naredi nekaj korakov nazaj, potem potegne pištolo - kazalec in palec in ustrelji v namišljenega dr. ¹erke. Ni zadovoljen, poskusi večkrat.

Ko zasliši trkanje, se v hipu uredi... Vstopi Lovšetova.

LOVŠETOVA: Dober večer, ali motim?²

JOŽE: Hvaljen Jezus... Oh, ~~hvaljen~~, dober večer!¹

LOVŠETOVA: Kaj ste pobožni? Nisem opazila.

JOŽE: Bil sem... kot otrok.

LOVŠETOVA: Gospod Jože, z veliko prošnjo prihajam k vam.

JOŽE: Kar je v moji moči, bom storil za vas, gospa. Samo ne nocoj.

LOVŠETOVA: Ne... Gre za mojo Darko. Se spomnite, že pred mesecem so zaprli tistega dijaka s Štajerske, Iveke, ki jo je inštruiral matematiko.

JOŽE: Ja, vem, prijeli so ga zaradi policijske ure.

LOVŠETOVA: Zdaj jih imajo zaprte v belgijski kaseri, da imajo pri roki talce. Pred dnevi so streljali talce v gramozni jami, Darka pa je norela od strahu, da bojo ustrelili tudi Iveke. Zaljubljena je vanj in očita si, da ga je zadrževala. Če bojo komunisti spet koga likvidirali, lahko izberejo Iveko za talca... Vi poznate Italijane, vi se sučete v visokih krogih...

JOŽE: To sploh ni res, gospa.

LOVŠETOVA: V njihovi banki delate, ali ne? Tja vendar prihajajo oficirji, načelniki in drugi... Recite jim besede za Iveko. Danes sem

bile pri gospodu škofu, poslušal me je, potem pa je rekel tajniku, naj si zapiše Ivekovo ime in priimek. Tode ne zanesem se, da bo pomagalo. Škof je bil jezen, ko sem rekla, da gre za petošolsko ljubezen... Lahko, da ne bo hotel... Pa vas prosim, če bi vi... JOŽE: Prav, poskusil bom... Stopil bom k direktorju Casse d'Italia zdi se mi, da me ceni, pa ga bom poprosil... Gotovo ima koga pri OVRI ali na komisariatu, ki nam lahko pomaga... Ivan Klančnik, ste rekli?

LOVŠETOVA: Obe vama bova do smrti hvaležni.

JOŽE: Poskusil bom, vendar ne morem garantirati...

LOVŠETOVA: Če le večkrat slišijo njegovo ime, pa ga bojo pustili... Ta čas pa ne bojo izbrali za talca... Tako se bojim... Ti komunisti delajo take reči, da se ti lažje postavijo pokonci... Strelajo najuglednejše voditelje naroda... Vsak večer molim, da bi ne bilo teh nesrečnih atentatov, dokler je Ivek v zaporu... Danes me je iskala njegova mati... Rekla je, da so pobegnili iz Maribora, ker so se bali Nemcev, zdaj pa je zaprt tu v Ljubljani, in to zaradi mene in naše Darke... Ko boga vas prosim...

JOŽE: Bom, če bo pomagalo...

(Skozi vrata pride Bajčeva, vse zaježena in zmedena... V rokah nosi mrtvega kanarčka...)

BAJČEVA: Kje pa ste... Glejte, umrl mi je... Kaj naj zdaj na svet²u...? Umrl... Poglejte, gospod Jože... bi ga bilo mogoče oživeti, kaj pravite... Srček je utihnil, kremplji so trdi...

JOŽE: Moj bog, gospa...

LOVŠETOVA: Pojdite ven, gospa Bajc, pojdite ven... Naš gospod podnajemnik želi mir... Pojdite...

BAJČEVA: Če pa mi je umrl, razumete, kanarček...

LOVŠETOVA: Koliko ljudi je umrlo v teh dneh, ne boste zdaj za kanarčkom, oboga... Pojdite že...

BAJČEVA: Ljudje že... Ljudi ni škoda... Ljudje so pokvarjeni, drug drugemu škodijo. Ampak kanarček ni nikomur nič žalega...

JOŽE: Prosim, prosim, dajte mi mir, dajte mi mir... Skoncentriran moram biti, počit...

(Ju spravi iz sobe... S^u usede, pa zopet vstane, poišče zelenko in popije malo žganja... Potem zopet stoji pred ogledalom in ponevlja duhovniške kretnje... Spet se odpro vrata brez trkanja, priteče Darka...)

DARKA: Gospod, Jože... mama mi je rekla, da ste obljubili, da boste spravili Iveka iz zapore... Porosim, storite mi to, drugače bom umrla... Saj ga bojo ^{drugocē} vzeli za talca, nedolžnega; politika ga ni nič zani-
mala. Jaz sem kriva...

JOŽE: Darka, jaz ne vem... kaj ti naj rečem...

(Darka poklekne, mu poljublja roko, Jožetu je zelo sitno...)

DARKA: Hvala vam, hvala, da boste posredovali pri Italijanih. Oprostite, če sem vas kdaj obsojala, ker delate za njih, ampak zdaj sem vam hvaležna... Ga ne bojo ustrelili kot talca, ne bojo, zaradi vas ne, hvala vam!!!

JOŽE: Prav, prav... pojdi spat...

Doktor Marko stoji ob oknu in gleda na vrt. Nekaj z zanimanjem opazuje. Je še v jutranji halji. Stopi k telefonu.

MARKO: Halo, policija... Vodjo karabinjerjev, ja... Halo. Tu doktor Marko. Zbogom, kakšnega stražarja ste mi pa danes poslali? Kaj? Novega, ja. Zakaj ni Vittoria? Izginil... Dio mio... Prav... Toda ta ima psico s seboj, veste ne bi rad, da bi lajalo na mojem vrtu... Bojo ljudje rekli, da sem se obdel ne le z ograjo in karabinjerji, ampak tudi s psi... Ampak poslušajte, ta stražar, ta novi, kako mu je že ime... ta se igra s psico... mislim, čudno... erotično, ja... No, nič takega... ampak psica mu je lizala... veste, kaj... Da je to med vojaki pogosto...? Dio mio...! prosim, da ga zamenjate, ja, še danes, nazadnje imam sina doma, ženo... Prosim... Res mi je sitno... Hočem, da me čuvajo pravi policisti... Arrivederci...

(Odloži, se sprehodi, toda spet stopi k oknu in gleda na vrt, meje z glavo... Žena mu prinese kavo in pecivo...)

MARKOVA: Izvoli.

MARKO: Ja.

MARKOVA: Sama sem prinesla, da bi videla, če se še zmerom jeziš... Saj mi je žal, ampak pel pa je tako božansko, da se je splačelo... Tudi to, da se ti melo jeziš... Imela sem občutek, da plevam z nje govim glasom... "Ženska je tičica, lalalala..." Daj, ne jezi se...

MARKO: Saj se ne... Čeravno ni bilo potrebno ravno z Italijanom...

MARKOVA: Pozno je bilo, zamudila bi... Tim pa nisi hotel... Počakal me je v avtu... Pa ja nismo ljubosumni, gospod ban... Vsi Ljubljance ni so ljubosumni na Italijane... ker so tako priliznjeni z našimi dekleti... Kranjci pa ste take puščobe, nič se ne znate prilizovati...

MARKO: Šej je v redu... Daj sem! (Začne piti kavo...)

MARKOVA: „Ženske je tičica..." (Ga objame zadaj...) No, medvedek moj, ne jezi se... Samo umetnost sem hotelo doživeti, pravo, italijansko...

MARKO: Vrh glave imam teh Italijanov... Če bi me poslušali, ne bi zdaj trepetali pred komunisti, ne bi padale Erlichove in Erlichovnikovove glave...

MARKOVA: Tvoja je še trdno na vratu, ljubi moj.

MARKO: Ja, bogve, koliko časa...

MARKOVA: No, kakšne besede so pa to... Tebi se ne bo nič zgodilo. Slovenci čakejo, da jim spet stopiš na čelo...

MARKO: Kje je še to...

SLUŽKINJA: (Potrka.) Oprostite, gospod, oprostite, gospa... Spodaj pri vhodnih vratih je neki moški, pravi, da je kaplan, da ga pošilja, mislim, da sem si zapomnila, župnik Tomažič.

MARKO: (Je že pri prvih besedah skočil k oknu, izza zavesa gleda pred vhodna vrata...) Res je neki duhovnik... Ga naj sprejem?

MARKOVA: Pojdi se uredit! (Gre k oknu in ga odpre.) Koga pa iščete? Kdo pa ste? Kako? Dvoršak. Kdo vas pošilja? Prav, takoj...

Pojdite mu odpret in ga pripeljite sem gor...

MARKO: Uredim se ta čas...

MARKOVA: Odnesite vendar poleg še to...

(Služkinja vzame posodo in odide, Markova se malo uredi in se pripravi na sprejem...)

JOŽE: (Potrka)

MARKOVA: Naprej.

JOŽE: Hvaljen Jezus. (Oblečen v kaplana, z aktovko, očali, klobuk v rokah...)

MARKOVA: Hvaljen Jezus. Vi želite gospoda bana?

JOŽE: Ja. Lepo prosim.

MARKOVA: Kdo vas pošilja?

JOŽE: Župnik Tomažič... Iz Trebnjega. Sam ne more, vendar pravi, da ga gospod ban poznajo. Imam podatke.

MARKOVA: Dobre ali slabe. Danes je trinejsti, lahko bi bili slabi podatki.

JOŽE: Dobre... Nisem jih videl, a povem lahko, da se oddelki vaških straž spet množijo... ~~svobodnega~~ ^{Partizanskega} ozemlja tako rekoč ni več... Po ofenzivi smo spet močni... V pismu so točni podatki... Prinesem pa zahvalo naših fantov v protikomunistični milici, ker so jim gospod ban odstopili zidnico na Gorjancih... Če bi ne bilo gospoda bana...

MARKO: (Vstopi, v obleki, urejen.) Če bi ne bilo gospoda bana, kaj bi bilo?

JOŽE: O, hvaljen Jezus, gospod ban.

MARKO: Hvaljen Jezus...

MARKOVA: Gospod kaplan ravno pripovedujejo, da se naši fantje v tvoji zidnici odlično počutijo... No, ne bom vaju motila... Oglejte se potem pri meni v kuhinji, gospod kaplan... Bom skuhalo kavo... Zbogom... (Gre.)

MARKO: (Sede za delovno mizo.) No, kaj prinesete?

JOŽE: Pismo od gospoda župnika.

MARKO: No, dajte mi ga... Vi pa te čas sedite, takoj bom prebral. (Jože gre z aktovko do mize, jo odpre in potegne iz nje pismo. Ga izroči... Marko ga vzame v roko, odpre z nožem za odpiranje pisem in začne brati... Jože se umika korak, dva, tri...)

MARKO: (Bere, potem le dvigne oči in reče...) Sedite, no...

JOŽE: (Se nekaj obotavlja, tako da ban še enkrat dvigne oči od pisma in ga presenečeno pogleda... Še vidi, da Jože potegne revolver iz aktovke, zezija, toda Jože že strelja, enkrat, dvakrat, trikrat. Ban pade s stola za mizo... Jože se ozre okrog in steče skozi

vrata... Takrat zaslišimo krike na hodniku, ženske cviliijo, Jože steče nazaj v sobo, toda že sta tu služkinja in Markova, Markova k oknu in kriči...

MARKOVA: Avto, avto, ustrelili so bana, na pomoč, na pomoč...
(Služkinja se obesi na duhovniško obleko, Jože ne more nikamor, že je na njem Markova, potem le sleče telar, ženske ga pulijo za lase, se jih otrese in steče iz sobe, ženski za njim... V tem se pripelje na vozičku banova tašča in kriči skozi okno...)

TASČA: Na pomoč, ubili so bana, na pomoč...)

(Toda že spet je v sobi Jože, porine starko z vozičkom v drug kot in se zaleti po sobi, prek okna v globino, zunaj lajež psa... V tem priteče nazaj Markova...

MARKOVA: Marko, Marko... kje si... kri, kri, moj bog, kri... Na pomoč, kri, kri... (Gre k oknu, kaže roko in kliče...) Kri, kri!

Pisarna Prevzvišenega gospoda škofa. Narekuje tajniku zadnje ^{in muri}podrobnosti s pogrebnimi ceremonijami.

PREVZVIŠENI: (diktira) V stolnici. Tam bo krsto blagoslovil župnik dr. Klinar. Asistenco izberite vi. ^{kasneje} Kasneje, ko boste prepeljali posmrtno ostanke na ^žale, naj op~~re~~avi službo božjo župnik Draksler... Pomeni; blagoslov krste, cerkveni zbor ^{pa} naj zapoje Usliši nas, gospod. Potem se naj zvrstijo govori... zadnji bom v božjem imenu govoril jaz. Ste vse zapisali?

TAJNIK: Ja, ^Prevzvišeni. Vam naj priprevim podatke za vaš govor.² Tu v map-i jih je že nekaj.

PREVZVIŠENI: Ne gre za podatke... Potrebno se je odločiti; klical me je že Rupnik. Zahteva ostro obsodbo oefovcev in komunistov... Zahteva naj pozovem v bratomorni boj... Ta govor je več kot navaden nekrolog, dragi gospod tajnik, to je moje politične križišče. Mogoče sem doslej resnično našel preveč olajševalnih besed za boljševike v gozdovih. Ti etentati, umori, njihovo ravnanje z duhovniki, tega res ni mogoče več tolerirati... Ostro bom nastopil, kolikor smem... ~~ni mi lahko, ni nam lahko, gospod tajnik.~~ Ni mi lahko, ni nam lahko, gospod tajnik.

TAJNIK: Še vedno lahko rečete, da se ravnete po ukazih svete stolice in svetega očeta.

PREVZVIŠENI: Sej. Sej se ravnam po njih. Stike z OF bomo povsem pretrgali. Nobenih dopisov več ne sprejemam, povejte to njihovemu odposlancu... V božjem imenu. Molimo, gospod tajnik, molimo in mogoče bo gospod pomagal, da bo šel ta grenki kelih mimo nas... Zdaj pa pojdite uredit~~u~~ vse v zvezi s pogrebom... Jaz ^{lani}~~sem~~ pripravlja^l nekrolog... Zbogom.

TAJNIK Hvaljen bodi Jezus... (Gre iz sobe, a se takoj vrne...)

TAJNIK: Gospod Prevzvišeni, kaplan Bošnar iz Šent Jošta prosi za avdienco.

PREVZVIŠENI: Saj veste, da nimam časa. Niti minute.

BOŠNAR: (Vstopi, poklekne in poljubi škofovo oblečilo) Pol minute, Prevzvišeni, pol minute.

PREVZVIŠENI: Prav. Pol minute.

BOŠNAR: V imenu svojih fantov in vseh protikomunističnih enot sem vas, Prevzvišeni, prišel rotil, udarite po banditih, udarite v svojem govoru... Ljudje na terenu šušljajo, da ste neodločni. Ljudje so zbegeni. Naše službe so nam povedale, da se v partizanih hvalijo z moštranco in molitveniki, ki ste jih baje vi posredovali... Šušlja se, da so iskali vozo celo tu v škofiji...

PREVZVIŠENI: Veste kaj, kaplan, veste kaj... ali vam je jasno, s kom se pogovarjate...

BOŠNAR: Oprostite, Prevzvišeni, oprostite... kesam se... A glejte, danes smo dobili v postojanko te letake, ki nas grozno žalijo, vnašajo zmedo med naše fante, Prevzvišeni...

PREVZVIŠENI: Pol minute, gospod kaplan.

BOŠNAR: Še pol minute... takoj odhajam, sem že na poti k vratom... Samo to še poslušajte. (Vzame v roke letak in bere...) "Slovenci, ki ste sprejeli orožje iz rok zatajencev našega naroda! Italijanski okupatorji in njihovi izdajalci - belogardistični voditelji in organizatorji, so vam potisnili v roke svoje, s slovensko krvjo oškropljeno orožje. Storili so to z namenom, da po vseh strahotah naprtijo izmučenemu slovenskemu narodu še uničevalno državljansko vojno....." Samo to še: "S tem odrejamo, damore vsakdo, ki je prejel kakršnokoli orožje ali municijo od okupatorja in belogardistov, izročiti oboje slovenski partizanski vojski..." Imamo primere dezertarstva, ljudje so melodušni; dajte, Prevzvišeni, z javno besedo, dajte jim moralo v tem strašnem boju proti rdečemu in

brezbošnemu komunizmu... Samo to vas prosim, Prezvvišeni, sicer bo naš položaj nemogoč. In govor na grobu našega bana, ki je padel pod krogalmi istih zločincev, je najlepša priložnost... Vsi čakamo na ta vaš govor nad grobom slovenskega krščanstva... Hvaljen Jezus, z bogom, Prezvvišeni, brez zamere, prignela me je stiska. Hvaljen bodi Jezus... (Se priklanja, poljublja pr esenečenemu škofu roko in odide...)

TAJNIK: Oprostite, Prezvvišeni, nisem ga mogel zdržati...

PREVZVIŠENI: Moj bog, kakšne ljudi imamo... Saj me je strah... ^{le} kako ti širijo gospodovo besedo, moj bog... Zdej pa me, prosim, zres zaščitite pred ~~mojo~~ ^{skleno} avdienco...

TAJNIK: Seveda, Prezvvišeni...

(Gre. Škof je nervozen, se sprehodi, potem poklekne pred križem in dolgo molči... Potem slišimo, da moli.)

PREVZVIŠENI: Zgodi se tvoja volja,
kakor v nebesih, tako na zemlji...
O, Bog, razodeni mi, svojo voljo, povej mi,
kako naj ravnam, o gospod, kakšen križ si mi
neložil... O bog, naj jaz zahtevam, da naj
Slovenec mori Slovence... Ne molči! Gospod, daj
mi znamenje...

(Se odpro vrata v zidu, vstopi škofova sestra Jera...)

JERA: Prezvvišeni brat...

PREVZVIŠENI: Kakšen Prezvvišeni, Gregorij mi reci, Jera...

JERA: Prezvišeni Gregorij, pridi nekaj pojest, saj boš umrl tako...

PREVZVIŠENI: Jera, nisem lačen, nisem lačen... Sedi in me poslušaj in mi ~~pravi~~ povej, ali razumeš... Ne bom govoril neravnost, veš, govoril bom, kakor da mi ta poziv k boju naroča pokojni ban iz groba, razumeš, Jera.

JERA: Ne, Gregorij, ne vem, kaj govoriš!

GREGORIJ: Dragi naš, Marko! Kaj naj ti zdaj, ko se poslavljamo od tvojih zemskih ostankov, povem? ^{Raje} prisluhnem, kaj nam imaš ti povedati iz groba, nam, ki ostajamo... Poslušam, kaj ~~mi~~ nam naročaš ti, ki z božje bližine pregleduješ preteklost in bodočnost naroda, za katerega si storil vse, vse, kar si mogel... Slišim te, kako ^{praviš:} ~~mi~~ ~~nam~~ ~~nameni~~. Ostani živ, moj narod! ~~ne brišaj solze s sebe...~~ Združite se vsi, ki verujete v boga ter sebi in potomcem želite lepše življenje, kakor ga ponuja brezbožni komunizem... Združite se in s silo preprečite, da tisti s tujo miselnostjo zaslepljeni ne bodo mogli več pokončevati najboljših in najimenitnejših bratov in sestr... Narod, zvrni in odkloni od sebe brezboštvo, to največjo nevarnost... Me, razumeš, Jera, me razumeš, kaj hočem povedati s tem...

JERA: (Si briše solze) Kako lepo govoriš, Prevzvišeni brat!

PREVZVIŠENI: Razumeš, Jera...?

JERA: Nič ne razumem, a tako lepo govoriš.

PREVZVIŠENI: Kako me bo narod razumel, če me ~~razume~~ sestra ne razume...

JERA: Ne zameri, brat...

PREVZVIŠENI: Zakaj pa potem jočeš, če ne razumeš.

JERA: Že cel dan jočem... Bila sem tam, kjer so snoči ustrelili dvajset fantov in nekega profesorja... Za kazen, ker so komunisti ubili bane... Pločnik je še vedno krčev, čeravno so ga spirali z vodo... Ljub bi brat, tudi tisti fantje so bili nedolžni, kajne, da so bili...

PREVZVIŠENI: Bila si, kjer so streljali talce?

JERA: Šla sem mimo... Polno žensk je bilo, otroci so nekež risali po strjeni krvi... Zakaj nas bog tako tepe, povej, Prevzvišeni brat!

PREVZVIŠENI: Ker smo grešni, Jera, ker smo grešni... Ustrelili so dvajset fantov, ~~mmmmmm~~ ~~mm~~, Jera, mm.

JERA: Ti lahko pripravim juho, Gregorij...

PREVZVIŠENI: Ne, kaj me vsi silite s hrano... Moram sestaviti negro =

bni govor... takega, ki ga bodo vsi razumeli... Potem pridem... Jera... Črni kruh nama pripravi in jabolka, kakor sva jedla doma na Koroškem...

JERA: Dragi moj brat, mučenik... Tako si dober do svojega naroda... Ampak zakaj so drugi ^{mi} ~~ti~~ stobo, povej... Tam v tisti ulici me je srečal mlad fant, dijak ali kaj... Prepoznal me je in zakričal, da so se ozrli ljudje... Saj ne upam povedati...

PREVZVIŠENI: Povej... Jera, ne začenjaj, potem pa...

PREVZVIŠENI: No.

JERA: Jezil se boš...

PREVZVIŠENI: Povej, kaj bi se jezil.

JERA: Mlad fant ^{mi} ~~je~~ rekel... "Ti ženske, ti pa kar povej svojemu bratu škofu, nas spet teče k Italijanom na večerjo in ne sprejem, da bodo skupaj zepili smrt slovenskih fantov..." To je rekel in je šel naprej, niti tekel ni, drugi pa so molčali...

PREVZVIŠENI: O bog, kaj sem storil, da moram nositi ta križ... Le pojdi, Jera, nič nisem jeze ^m... Jabolka in kruh pripravi, kakor tokrat, ko sva bila še otroka... *Moj bog!*

JOŽE: Si rekel, da samo še ta justifikacija in potem v partizane.

ŠTEF: Seveda sem rekel. A je zdaj druga situacija... Ven morejo drugi kompromitirani... Ti pa nisi v ilegali, uslužbenec v banki si, stanovanje imaš, nihče te ne sumi...

JOŽE: Stanovanja nimam.

ŠTEF: Kako ne?

JOŽE: Ne morem več tja.

ŠTEF: So te ~~namreknili~~ prepoznali?

JOŽE: Ni važno... Fant male Darka so ustrelili kot talca... To je.

ŠTEF: Kakšna Darka, kakšen fant?

JOŽE: Darka je hči moje gospodinje... med talci so ubili njenega fanta, razumeš... Vraga, razumeš! Mladega Štajerca...

ŠTEF: Nervozen si!

JOŽE: Nisem. Opravil sem nalogo, zdaj hočem v partizane, to je.

ŠTEF: Sem rekel, da ne moreš. In čeravno si naš najboljši vosovec, dragi moj, tudi zate velja disciplina organizacije...

JOŽE: Ne velja... potem ko so zaradi mojega streljanja ubili triindvajset mladih fantov in profesorja Košaka... ~~ja~~ ne zmorem več... Me, razumeš, to presega moje moči... Je bil ban vreden teh štiriindvajset Slovencev?

ŠTEF: To je oportunizem, dragi moj! Bil je vreden, še veliko več.

Bela garda je pod njegovim vodstvom že doslej pobila desetkrat, sto-krat štiriindvajset Slovencev, saj sem veš... In rekel sem ti, v revoluciji in vojski morejo biti tudi žrtve...

JOŽE: In zdaj bomo justificirali še Rupnika in škofa in koga še vse! In vedno znova bodo streljali talce, morda ne več dvajset, ampak sto.. Kaj bomo potem; kako bomo pogledali ljudem v obraz, njihovim materam, mamam, ljubicam...

LOVŠETOVA: Sem vas prosila, da posredujete za ¹veka, pa me niste niti poslušali!

PREVZVIŠENI: Kaj pravite?

ŽENSKA: Naš škof ste, pa držite z Italijani!

DARKA: "Kedor pa se jezno in kislo drži,
ta štajerski fantič peč ni..."

ŠKOF: Ženske, bodite pametne!

SLUŽKINJA: Saj smo pametne!

LOVŠETOVA: Kaj ste rekli Italijanom, ker ubijajo talce. ²

PREVZVIŠENI: Vidite, prišel sem pomolit na ta kraj...

LOVŠETOVA: Ne potrebujemo vaše molitve!

DIJAK: Škof... izdajalec... (Na kotelk^h zdrvi mimo...)

DRUGI DIJAK: Škof izdajalec... Ban izdajalec...

KARABINJER: Izginite, ali pa streljam...!

JERA: Prezvišeni brat, pojdiva, pojdiva...

KARABINJER: Marš! (Repetira puško, ljudje se razidejo... Škof hitro odide... Izza vogala mu zakličejo: Izdajalec... Škof se ozira in odide, užaljen, nesrečen, Jera joče...)

DARKA: (Čez čas znova pride...)

"Bil fantič z zelenega Štajerja,
bil vedno korajžen vesel..."

KARABINJER: Avanti, bembina, avanti... ² ¹

LOVŠETOVA: Darka, pojdi, pojdi... še bojs^t tebe, nesrečnica...

(Odideta, italijanski strežar ostane sem in gleda rože na tleh...)